

Posudok

Posudzovaný dokument: Návrh optimálneho modelu. Reforma samosprávneho usporiadania a riadenia mesta Košice

Posudzovateľ: prof. Ing. Juraj Nemec, CSc., Katedra verejnej ekonomie, Ekonomicko-správná fakulta, Masarykova univerzita, Brno a Katedra financií a účtovníctva, Ekonomická fakulta UMB Banská Bystrica

Dátum a miesto: 20. júna 2026, Banská Bystrica

V prvom rade chcem zagratulovať autorom štúdie k tomu, ako sa im podarilo vhodne reagovať na problematiku zadanie. V silách akademickej vedy (a ani nikoho iného) nie je exaktne posúdiť a kvantitatívne porovnať možné modely samosprávneho usporiadania a riadenia mesta o veľkosti cca 200 000 obyvateľov. V hre je príliš mnoho premenných, ktoré nie je možné presne vypočítať – ako kalkulovať transakčné náklady súčasného modelu spôsobené napr. tým, že existuje desať rôznych modelov výkonu samosprávnych pôsobností medzi mestom a mestskými časťami?; ako finančne oceniť význam blízkosti samosprávneho orgánu k občanovi?; ako kvantifikovať vyvolané náklady na strane občanov, podnikateľských subjektov a iných organizácií, ktoré by im vznikli v prípade zmeny, alebo ktoré nesú teraz z titulu súčasného usporiadania?; atď. V akademickom svete hovoríme, že sa jedná o „wicked problem“, otázku ktorá nemá a nemôže mať jednu jedinou správnu odpoveď.

V tejto situácii bolo jedinou možnosťou to, čo autori definujú:

„Cieľom tohto dokumentu je ponúknuť odborne podložený a nezaujatý pohľad na možné modely správy Košíc a ich dôsledky pre riadenie mesta, zodpovednosť, náklady, kvalitu služieb a miestnu reprezentáciu.

Reforma samosprávneho usporiadania a riadenia mesta Košice by nemala byť chápaná len ako technická úprava kompetencií či administratívnych hraníc, ale ako strategická transformácia

spôsobu riadenia mesta, jeho vzťahu k obyvateľom a schopnosti koordinovať verejné politiky v komplexnom území.

Zároveň chcem oceniť empirickú a metodologickú robustnosť štúdie a jej interdisciplinárny charakter. Metodiku spracovania považujem za vhodnú a spôsob formulovania záverov za maximum, čo bolo možné v skutočne vedeckej štúdii urobiť. Súhlasím s tvrdením autorov, že: „Tento analytický a odporúčací dokument predstavuje doteraz najrozsiahlejšie analytické hodnotenie fungovania samosprávy mesta Košice. Výsledky jednotlivých analýz vytvárajú konzistentný obraz o fungovaní súčasného systému a zároveň identifikujú jeho hlavné silné a slabé stránky.“

Autori v časti 2 najprv hodnotia súčasný model územno-správneho členenia mesta a dokladujú mnohé jeho nefunkčnosti. Oblasť analýzy (analýza ekonomickej náročnosti, analýza kvality výkonu kompetencií, analýza určujúcich kritérií pre zabezpečovanie verejných služieb, analýza rozdelenia kompetencií medzi samosprávnymi jednotkami mesta Košice, audit verejných služieb mesta Košice, súpis majetku a analýza jeho využívania a súpis investičných projektov, analýza majetkovo-právneho usporiadania medzi mestom Košice a mestskými časťami, analýza politického systému mesta Košice, analýza finančno-právnych vzťahov medzi mestom Košice a jeho mestskými časťami, analýza počtu zamestnancov a ich štruktúra na jednotlivých úrovniach samosprávy a demografický vývoj a priestorová mobilita obyvateľov Košíc) považujem za vhodne zvolené (možno by sa dalo ich poradie logickejšie usporiadať, ale to nie je podstatné). Na záver autori definujú strategické riziká a spracovali SWOT analýzu. Ako som už konštatoval, hĺbka analýzy je mimoriadna.

Autori následne porovnávajú tri možné modely z pohľadu vhodne definovaných cieľov (zvýšená efektívnosť a racionalita riadenia mesta, posilnenie strategickkej kapacity mesta a jeho schopnosti koordinovaného rozhodovania, zabezpečenie rovnomernej dostupnosti a kvality verejných služieb, posilnenie metropolitného rozmeru riadenia mesta, zvýšenie transparentnosti, zrozumiteľnosti a zodpovednosti riadenia mesta a zachovanie primeranej miery lokálnej participácie a identity):

„Model A predstavuje zachovanie existujúceho počtu mestských častí pri racionalizácii vzťahov medzi mestom a mestskými časťami. Ide o najmenej konfliktný variant, ktorý zachováva súčasnú štruktúru, ale len čiastočne rieši problém administratívnej fragmentácie.

Model B predpokladá redukciu počtu mestských častí (na 4 mestské časti) a zároveň zmenu ich kompetencií po vzore Bratislavy, najmä v oblastiach školstva a sociálnych služieb. Tento

model by znamenal výraznejšiu decentralizáciu výkonu verejných služieb na úroveň väčších mestských častí.

Model C predstavuje z hľadiska súčasného usporiadania samosprávy v meste Košice najradikálnejší model – jedno mesto fungujúce ako iné bežné slovenské mestá. V mestských častiach by prestali pôsobiť miestne zastupiteľstvá aj starostovia, miestne časti by už nemali samostatné samosprávne postavenie a mesto by fungovalo s jedným primátorom, jedným zastupiteľstvom, jedným rozpočtom a jednou administratívou.“

Pri modeli B by sa dalo diskutovať o navrhovanom počte mestských častí, ale domnievam sa, že zdôvodnenie autorov v tejto veci je korektné.

V záveroch tejto komparatívnej časti sa autori opatrne prikláňajú k stanovisku, že na základe zvolených kritérií a metodických postupov komparácie sa ako najvýhodnejší javí model C a v nasledujúcej časti textu (kapitola štyri) dokladujú na zahraničných príkladoch, že takýto model môže dobre fungovať.

V časti päť autori naznačujú, aké hlavné kroky by boli spojené s prípadnými zmenami súčasného stavu pre každý zvolený model. Upozorňujú, že prechod na model C, ktorý sa na základe zvolenej metodiky javí ako najvýhodnejší môže byť veľmi zložitý (odbornými slovami, jeho transakčné náklady sú najvyššie) – „hlavným rizikom je procesná tvrdosť, a možná rezistencia vyplývajúca z pocitu straty lokálnej (miestnej) identity, miestnej politickej reprezentácie a potenciálneho oslabenie hlasu menších sídelných súčastí mesta.“ Tu by som pripomenul, že prechod na tento model by si zároveň vyžadoval hľadanie nástrojov na zachovanie potrebnej miery miestnej demokracie v bývalých mestských častiach, zabezpečenie, aby sa samospráva nevzdialila od občana nadmerne. Príklady dobrej praxe v tomto smere existujú a bolo by ich možné využiť.

Záver: odporúčam **prijat'** predložený materiál ako **základ pre diskusiu** o reforme samosprávneho usporiadania a riadenia mesta Košice.